YR EGLWYS yng NGHYMRU THE CHURCH IN WALES

Corff Llywodraethol Yr Eglwys yng Nghymru
The Governing Body of The Church in Wales

Cynigion ynglŷn ag Esgobaeth Bangor

Corff Llywodraethol, 25 Tachwedd 2025
Governing Body, 25 November 2025

Agendwm 3
Agendum 3

CYNNIG

Mae Corff Llywodraethol yr Eglwys yng Nghymru yn penderfynu fel a ganlyn:

1.) Mae'r Corff Llywodraethol:

a. Yn rhyddhau Coleg Etholiadol yr Esgob ar gyfer Esgobaeth Bangor a alwyd i gyfarfod yn Eglwys y Drindod Sanctaidd, Llandudno ar 25-27 Tachwedd 2025;

b. Yn atal y broses ar gyfer ethol Esgob Esgobaethol newydd ar gyfer Esgobaeth Bangor naill ai (a) tan 1 Ionawr 2028 neu (b) tan ddyddiad cynharach a gymeradwyir drwy benderfyniad y Pwyllgor Sefydlog. Ystyrir y cyfryw ddyddiad fel y dyddiad y daeth Esgobaeth Bangor yn wag at ddibenion Pennod V o'r Cyfansoddiad a'i Reoliadau cysylltiedig);

c. Yn gofyn i Archesgob Cymru wneud darpariaeth briodol ar gyfer cyflawni dyletswyddau Esgob Bangor yn ystod cyfnod estynedig y swydd wag yn yr Esgobaeth; ac

d. Yn awdurdodi Archesgob Cymru i roi'r teitl 'Esgob Dros Dro Bangor' i unigolyn mewn Urddau Esgobol a benodir yn Gomisari yr Archesgob i weithredu ar ran yr Archesgob i gyflawni dyletswyddau Esgobol yn Esgobaeth Bangor. Bydd yr awdurdodiad a'r teitl hwn yn dod i ben yn awtomatig wrth gadarnhau etholiad Esgob nesaf Bangor;

2.) Pan a thra bod unigolyn yn dal y teitl 'Esgob Dros Dro Bangor':

a. Ac eithrio fel y nodir yn y penderfyniad hwn, bydd yn dal yr holl benodiadau ex-officio, ymddiriedolaethau a hawliau enwebu, presenoldeb a phenodi sy'n perthyn i Esgob Bangor yn unol â hawl yr Esgobaeth;

b. Caiff ei drin at ddibenion Pennod II (a'i Rheoliadau cysylltiedig) a Phennod IX o'r Cyfansoddiad fel Esgob Cynorthwyol sy'n gwasanaethu mewn rôl llawn amser ac nid fel Esgob Esgobaethol;

c. Caiff ei drin at ddibenion Canon Telerau Gwasanaeth Clerigion 2010 fel Esgob Cynorthwyol, ac at ddibenion y Cynllun Cynnal Gweinidogaeth fel Esgob Cynorthwyol sy'n gwasanaethu yn Esgobaeth yr Archesgob;

d. Ni fydd yn gymwys i gael ei ethol yn Archesgob Cymru;

e. Ni fydd yn aelod o Synod Taleithiol yr Esgobion, nac o Goleg Etholiadol yr Archesgob nac o unrhyw Goleg Etholiadol yr Esgob (oni bai ei fod yn gymwys ac yn cael ei ethol fel Etholwr Clerigol Esgobaeth); ac

f. Ni fydd unrhyw derfyn oedran ac oedran ymddeol hynaf yn y Cyfansoddiad (ac yng Nghyfansoddiad Cynhadledd yr Esgobaeth) yn berthnasol iddo.

NODYN ESBONIADOL

Mae'r cynnig hwn yn ceisio gwneud dau beth yn bennaf:

a) Atal yn ffurfiol y broses o geisio Esgob parhaol newydd ar gyfer Bangor, yn dilyn penderfyniad y Coleg Etholiadol ym mis Hydref i beidio â bwrw ymlaen â'r gwaith o dynnu rhestr fer o ymgeiswyr, gan sicrhau pan fydd y broses o geisio Esgob parhaol newydd ar gyfer Bangor yn ailgychwyn, mai'r Coleg Etholiadol fydd â'r pŵer i benodi'r Esgob newydd, nid Mainc yr Esgobion (Cymal 1 a-b);

b) Sicrhau bod arweinydd dros dro ar gyfer yr Esgobaeth yn dal y penodiadau a'r rolau angenrheidiol i arwain yr Esgobaeth a chynrychioli buddiannau'r Esgobaeth o safbwynt llywodraethu taleithiol (Cymalau 1 c-d a 2)

Cymal 1 a-b

Fel arfer, mae'n ofynnol i Goleg Etholiadol yr Esgob gyfarfod o fewn dau neu dri mis i Esgobaeth ddod yn wag (yn dibynnu ar ba rybudd o ymddiswyddiad, os o gwbl, a roddwyd gan yr Esgob sy'n ymadael). O dan Reoliad 16.3 o Bennod V (Rheoliadau) o'r Cyfansoddiad, caiff y Pwyllgor Sefydlog ymestyn y dyddiad cau hwn, ond nid y tu hwnt i chwe mis i'r Esgobaeth ddod yn wag yn unol â Rheoliad 24. Ar y pwynt hwnnw, mae'r hawl i benodi Esgob nesaf Bangor yn mynd i ddwylo Mainc yr Esgobion. Nid oes unrhyw beth yn y Cyfansoddiad sy'n nodi pa mor gyflym y mae'n rhaid i'r Esgobion weithredu i wneud y cyfryw benodiad.

Ymddeolodd Esgob blaenorol Bangor ar 31 Awst 2025. Fel y mae pethau ar hyn o bryd, (gan dybio nad yw'r Coleg Etholiadol presennol yn ethol Esgob newydd cyn 28 Chwefror), bydd Mainc yr Esgobion yn ymgymryd â'r hawl i benodi Esgob nesaf Bangor o 1 Mawrth 2026. Gallai'r Fainc ddal y penodiad yn wag am gyfnod amhenodol os dymunant wneud hynny.

Mae cymalau 1 (a) a (b) yn cael yr effaith o ailgychwyn y broses etholiadol yn awtomatig ar neu cyn 1 Ionawr 2028 (gan atal y swydd rhag parhau'n wag am gyfnod amhenodol) a chynnull Coleg Etholiadol newydd i ethol yr Esgob parhaol newydd ar y pwynt hwnnw. Cafwyd etholiadau newydd i'r Coleg Etholiadol yn ddiweddar; mae'r drafftio yng nghymal 1 (b) yn cadarnhau mai'r Coleg Etholiadol newydd fydd yn ymgynnull.

Cymal 1 c-d

Pan fydd swydd wag mewn Esgobaeth Esgobaethol, mae'r Archesgob yn cael y pŵer fel Gwarcheidwad yr Ysbrydoliaethau i wneud darpariaeth ar gyfer gweinyddu'r Esgobaeth wag ac ymarfer gofal eneidiau ynddi. Yn draddodiadol, mae hyn yn cael ei arfer yn bennaf trwy benodi un neu fwy o gomisariaid yr Archesgob, sy'n gweinyddu'r Esgobaeth yn enw ac ar ran yr Archesgob hyd nes y bydd yr Esgob

Esgobaethol newydd yn ymgymryd â'i rôl. Yn y swyddi gwag diweddaraf, mae'r dasg wedi'i chyflawni gan Archddiaconiaid yr Esgobaeth, yn ogystal â'u dyletswyddau arferol.

Mae'r Archesgob wedi nodi ei barn y byddai anghenion Esgobaeth Bangor yn cael eu diwallu orau trwy benodi Esgob profiadol yn Gomisari. Mae gan yr Archesgob hawl i wneud hyn heb gynnwys y Corff Llywodraethol. Fodd bynnag, byddai cymal 1 d yn rhoi caniatâd i'r cyfryw unigolyn gael ei alw'n 'Esgob Dros Dro Bangor'. I dderbyn y teitl hwn, byddai angen i'r unigolyn fod wedi'i gysegru i'r Esgobaeth yn flaenorol.

Mae rôl Comisari yr Archesgob yn dod i ben yn awtomatig pan fydd Esgob Esgobaethol newydd (parhaol) yn ymgymryd â'r swydd, sy'n gyfreithiol yn y Synod Sanctaidd i gadarnhau'r etholiad/penodiad. Mae cymal 1 d yn esbonio bod teitl Esgob Dros Dro a phŵer yr Archesgob i roi'r teitl yn dod i ben ar yr un diwrnod.

Cymal 2

Pe bai'r Archesgob yn rhoi'r teitl Esgob Dros Dro Bangor i gomisari, byddai cymal 2 yn nodi rhai darpariaethau pellach.

Byddai cymal 2 a yn rhoi hawl i'r Esgob Dros Dro fod, er enghraifft, yn ymddiriedolwr *ex-officio* i Fwrdd Cyllid Esgobaeth Bangor, ac elusennau esgobaethol eraill.

Mae Cymal 2 b yn ei wneud yn aelod o Urdd Clerigion y Corff Llywodraethol (fel sy'n wir yn achos Esgobion Cynorthwyol llawn amser, fel y ddau Esgob Cynorthwyol olaf yn Esgobaeth Bangor).[1]

Mae Cymal 2 b hefyd yn cadw yn ôl i'r Archesgob hawliau penodol sy'n ymwneud â Llysoedd a Thribiwnlysoedd yr Eglwys yng Nghymru. Byddai hawliau penodi Canghellor a Chofrestrydd yr Esgobaeth yn aros gyda'r Archesgob, yn ogystal â'r pŵer i gyfeirio unigolion at y Tribiwnlys Disgyblu (er y gallai hyn gael ei arfer gan yr Archesgob ar gais yr Esgob Dros Dro).

Mae Cymal 2 c yn galluogi Corff y Cynrychiolwyr i dalu cyflog i'r Esgob Dros Dro (a fyddai'n gyflog Esgob Cynorthwyol yn hytrach na chyflog Esgob Esgobaethol).

Mae cymalau 2 d ac e yn gosod rhai cyfyngiadau pellach ar bwerau'r Esgob Dros Dro, gan eu gwahaniaethu oddi wrth Esgob Esgobaethol parhaol. Ni fyddai'n aelod *ex officio* o'r Coleg Etholiadol ac ni fyddai'n aelod o Synod Taleithiol yr Esgobion na Mainc yr Esgobion[2].

---

[1] Mae'r cymal hwn hefyd yn golygu na fyddai'r Esgob Dros Dro yn aelod *ex-officio* o'r Pwyllgor Sefydlog. Fodd bynnag, ar hyn o bryd mae gan y Pwyllgor Sefydlog swydd wag ar gyfer aelod cyfetholedig, a gallai'r Pwyllgor Sefydlog felly gyfethol yr Esgob Dros Dro i'r Pwyllgor pe bai'n dymuno gwneud hynny.

[2] Arfer diweddar Mainc yr Esgobion yw gwahodd Esgobion Cynorthwyol llawn amser i fynychu eu cyfarfodydd ond heb yr hawl i bleidleisio. Rhagwelir y byddai'r un peth yn berthnasol i'r Esgob Dros Dro.